

UV RAPPORT 2011:125

ARKEOLOGISK UTREDNING

Metalltida lämningar i Järnbrott

Västergötland, Västra Frölunda socken, Järnbrott 758:66

Carina Bramstång Plura

UV RAPPORT 2011:125

ARKEOLOGISK UTREDNING

Metalltida lämningar i Järnbrott

Västergötland, Västra Frölunda socken, Järnbrott 758:66

Dnr 421-1647-2011

Carina Bramstång Plura

Riksantikvarieämbetet,
arkeologiska uppdragsverksamheten (UV Väst)
Kvarnbygatan 12
431 34 Mölndal
Tel.: 010-480 81 90
Fax: 010-480 82 13

e-post: uvvast@raa.se
e-post: fornamn.efternamn@raa.se
www.arkeologiuv.se

© 2011 Riksantikvarieämbetet
UV Rapport 2011:125

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2011. Medgivande I 2011/0233.
Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 2011-11-22. Dnr 601-2011/3083.

Bildredigering Lena Troedson

Layout Lena Troedson

Omslag

Framsida: Boningshuset tillhörande fastigheten Hemland ska bevaras.

Baksida: Utomhusring för boxning med tak, uppförd på 60-talet.

Foto: Carina Bramstång Plura.

Tryck/utskrift Ineko, Göteborg 2011

Innehåll

Sammanfattning av resultaten 5

Bakgrund 5

Områdesbeskrivning 8

Topografi och fornlämningslandskap 8

Utredningsområdet i det äldre kartmaterialet 9

Fornlämningar kända sedan tidigare 9

Metod och dokumentation 9

Resultat 15

Beskrivning av objekten 17

Utvärdering 22

Administrativa uppgifter 23

Bilaga. Schaktbeskrivning 24

Figur- och tabellförteckning 26

Göteborgs stad har upprättat detaljplan för bostäder i stadsdelen Järnbrott. Sammanlagt grävdes elva utredningsschakt fördelade över områdets lämpliga ytor. Förutom fyra övriga kulturhistoriska lämningar, varav en hålväg, påträffades två nya boplatsområden som kan knytas till en större brons- och järnåldersmiljö i närområdet.

Sammanfattning av resultaten

Göteborgs stad har upprättat detaljplan för bostäder i stadsdelen Järnbrott, vid Rundradiogatans förlängning. Sammanlagt elva schakt grävdes fördelade över områdets lämpliga ytor, på tillsammans 235 kvadratmeter. Förutom fyra övriga kulturhistoriska lämningar, påträffades två nya boplatsområden (objekt 4 och 5) som kan knytas till en större brons- och järnåldersmiljö i närområdet; med ett tiotal stensättningar, hållristning, hållkista, domarring-sliknande grav och fyndplatser samt boplatser har undersökts i närområdet merendels av allmän datering till sten-, brons- och järnålder. På objekt 4 förekom anläggningar som stolphål och ränna samt fynd av bränd lera i stolphålen. På objekt 5 förekom, förutom stolphål, metallslagen flinta. Det vetenskapliga värdet kan anses vara relativt högt rörande frågor kopplade till den kringliggande brons- och järnåldersmiljön.

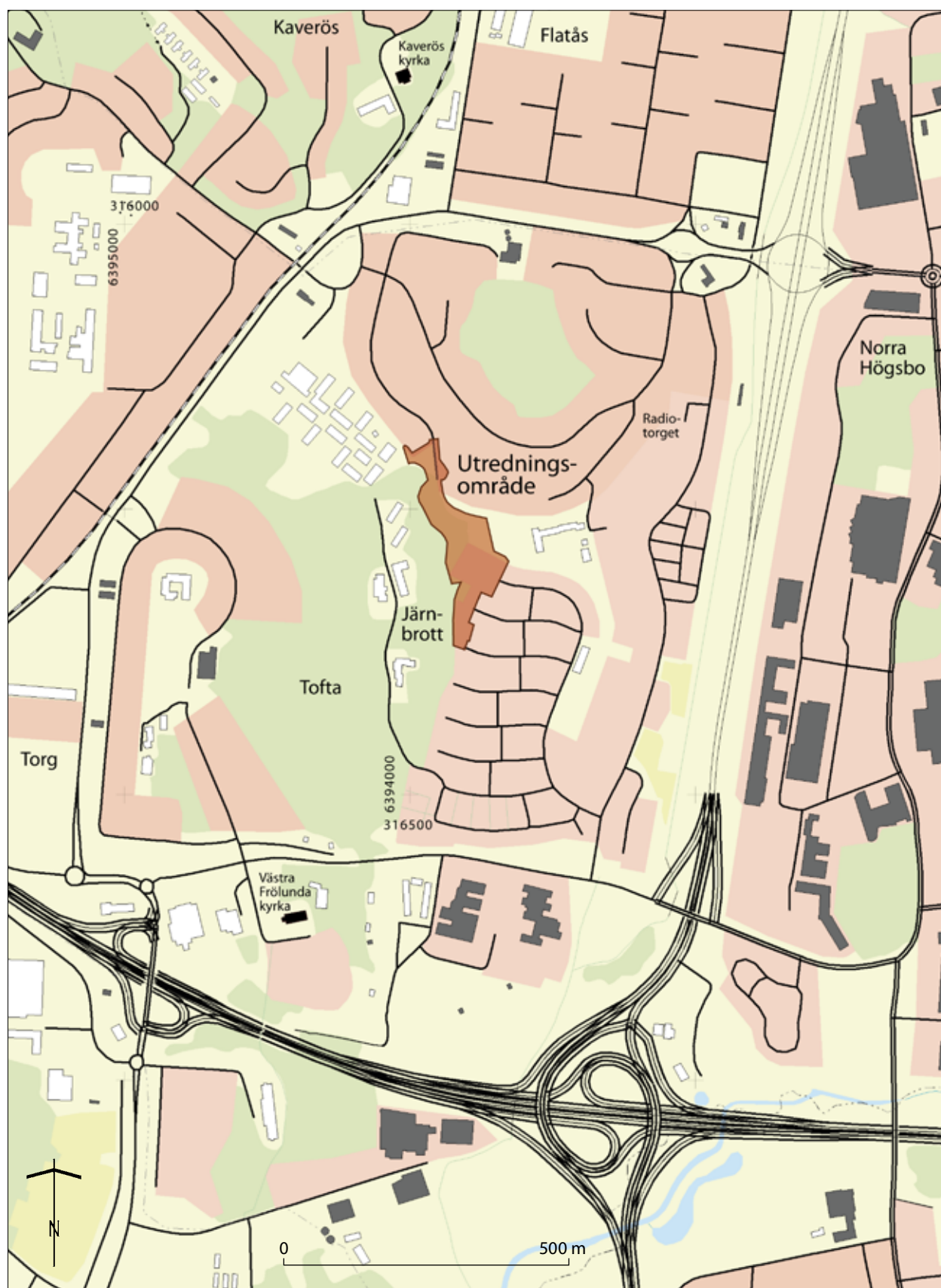
Övriga objekt var kulturhistoriska lämningar. Objekt 3 var en hålväg och parallell stengärdesgård/mur. Placerad i nord-sydlig riktning, knappa 20 meter långt. Hålväg och mur var tillsammans drygt 2 meter brett, parallellt med mindre bergknalle. Motsvarar ägo gräns samt gräns mellan åker/ängsmark och utmark. Hålvägen med mur får anses ha ett visst antikvariskt värde.

Av övrigt kulturhistoriskt värde kan nämnas de två mindre fastigheterna – *Hemland* och *Lyckhem*. Båda dessa avsöndrades kring 1905 från Flatås. Boningshuset tillhörande Hemland står kvar än idag. Ladugården som hört till fastigheten är riven och dess grund finns kvar i ett skogsparti bakom nuvarande fastighetstomt (objekt 1). Lyckhem är rivet och delar av dess grund framkom i schakt 2 (objekt 2). Objekt 1 och 2 bestod av kallmurade stengrunder.

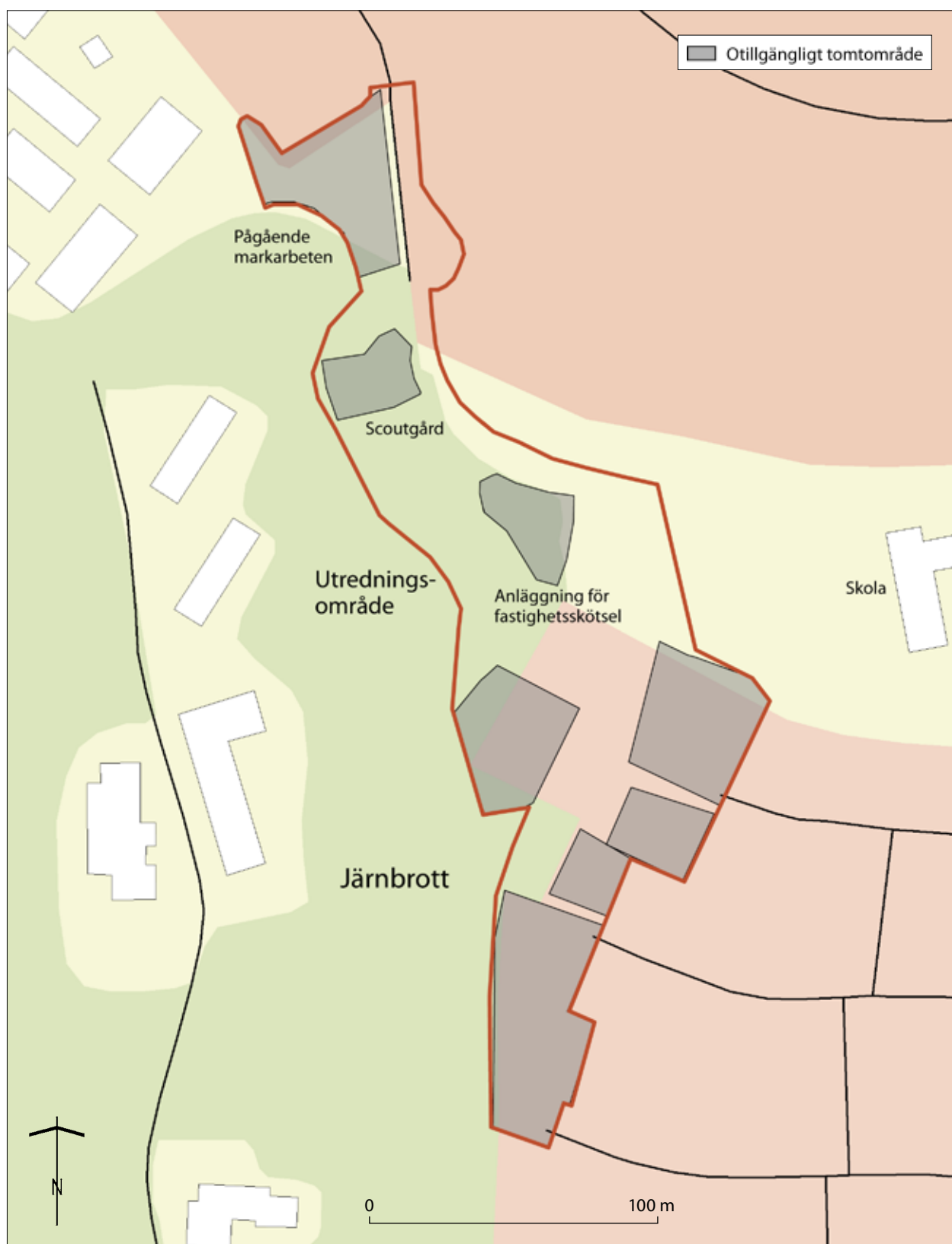
Objekt 6, är en utomhusring för boxning med tak, uppförd på 60-talet. Trots att mycket få såna finns så bör det vetenskapliga värdet vara ringa. Däremot får den anses ha ett visst kulturhistoriskt värde. Dylik utomhusring för boxning bör vara sällsynta idag, och utgör en tidstypisk förekomst i bakvattnet av stadens hjälte, Västra Frölunda sonen Ingemar Johanssons, framgångar i boxning på sent 50-tal och tidigt 60-tal.

Bakgrund

Göteborgs stad har upprättat detaljplan för bostäder i stadsdelen Järnbrott, vid Rundradiogatans förlängning. Enligt detaljplanen omfattar utredningsområdet cirka 17 750 kvadratmeter och utgörs av fastigheterna Järnbrott 758:66 (ägs av Göteborgs stad, består till största del av natur- och parkmark),

Figur 2. Utsnitt ur Fastighetskartan, blad 63D 9cS, med utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Figur 3. Hela utredningsområdet var inte tillgängligt för schakt, markerade delar på kartan utgör dessa ytor som, dels bestod av instängslade tomter med enfamiljshus, byggnad för fastighetsskötsel och scoutkår, dels en instängslad yta längst i norr där markarbeten redan pågick och inget fanns kvar att undersöka. Skala 1:2000.

Järnbrott 182:1 (ägs av Göteborgs stad och inrymmer en scoutstuga), Järnbrott 5:1 (ägs av Poseidon och omfattar parkeringsytor samt kvartersmark för bostäder) samt fastigheterna Järnbrott 60:1, 57:1, 57:2, 56:1, 56:14 och 56:15 (bostadsfastigheter med tomträtter som innehas av privatpersoner).

Vissa områden inom markerat utredningsområde utgör redan bebyggda fastigheter. Dessa tomter ingick i utredningsområdet men var inte tillgängliga för undersökning (figur 3). Väster om fastigheterna i den södra delen av området ligger ett markområde som är planlagt som parkmark men som till stora delar i praktiken sköts som kvartersmark av ägarna till de ovan uppräknade fastigheterna.

På en instängslad yta i norra delen av utredningsområdet pågick markarbeten redan och det mesta var sönderkört eller bortforslat (figur 3). Omkring 7000 kvadratmeter återstod för utredning, inklusive berg motsvarande det intensivt undersökta utredningsområdet.

Sammanlagt 11 schakt grävdes fördelade över områdets lämpliga ytor, på tillsammans 235 kvadratmeter.

Områdesbeskrivning

Topografi och fornlämningslandskap

Utredningsområdet återfinns i en förort till Göteborg – Västra Frölunda. Närområdet är numera kraftigt omvandlat i takt med Västra Frölundas expansion.

De mer flacka partierna av utredningsområdet är till stor del redan bebyggt. Norr om området ligger ett bostadsområde från 50-talet med flerfamiljshus i tre våningar. Byggnaderna ägs av Bostads AB Poseidon. I norra delen av området ligger en scoutstuga samt en mindre ekonomibyggnad som bostadsbolaget Poseidon använder som förråd och upplag för trädgårdsavfall. I områdets sydvästra del ligger den nu så kallade Olivelundsvillan, tillhörande den 1905 avstyckade fastigheten Hemland. I anslutning till villan finns ett uthus samt en paviljong med boxningsring vilken används sporadiskt av en lokal boxningsklubb. Boxningsringen ska ha uppförts på 60-talet. I sydväst gränsar utredningsområdet till ett bostadsområde med friliggande villor från 50-talet. Sex av dessa villor ingår i Göteborgs stads planområde.

Utredningsområdet är beläget på en nivå omkring 20 till 30 meter över havet och återfinns öster om en fornlämningsrik höjdrygg i nord-sydlig riktning. Områdets västra del, närmast höjden, består av Lilla Järnbrottsskogen, ett blandskogsområde med hållmarkspartier. Skogspartiet sluttar kraftigt åt öster. Marken består här av berg i dagen och berg med tunt jordtäck. De östra partierna av planområdet utgörs av Rundradioparkens västra del med öppna gräsytor, men består främst av bebyggda villatomter. I dessa flackare partier utgörs marklagren av siltig sand som underlagras av berg. Vid en geoteknisk undersökning har fyllning (innehållande grus, sand, mulljord, tegel och växtdelar) påträffats inom delar av detta område.

Utredningsområdet i det äldre kartmaterialet

Christina Rosén

Det aktuella utredningsområdet ligger på den historiska inägomarken till Järnbrott och Flatås i Västra Frölunda socken. Det redovisas helt eller delvis på två 1800-talskartor och på den gamla ekonomiska kartan från 1935. Den äldsta kartan som täcker någon del av området är ett storskifte över Järnbrott 1815, där det framgår att den södra delen av utredningsområdet då var åkermark. Gårdsbyggnaderna till Järnbrott låg på ett impediment strax väster om utredningsområdet och berörs inte i detta sammanhang.

På laga skifteskartan över Flatås 1848 är så gott som hela utredningsområdet redovisat (figur 4). Det bestod då av åker- och ängsmark i den västra delen av byns inägor, omedelbart gränsande till utmarken. Gårdarna i Flatås By låg cirka 250 meter öster om och berörs inte heller av den aktuella utredningen. Kartaktens redovisning av marknamn ger inga indikationer på äldre bebyggelse eller andra eventuella fornlämningar.

På den ekonomiska kartan från 1935 ser vi att vissa förändringar skett (figur 5). Fortfarande är större delen av utredningsområdet åker- och ängsmark, men ungefär i områdets mitt har två mindre fastigheter styckats av – *Hemland* och *Lyckhem*. Båda dessa avsöndrades kring 1905 från Flatås.

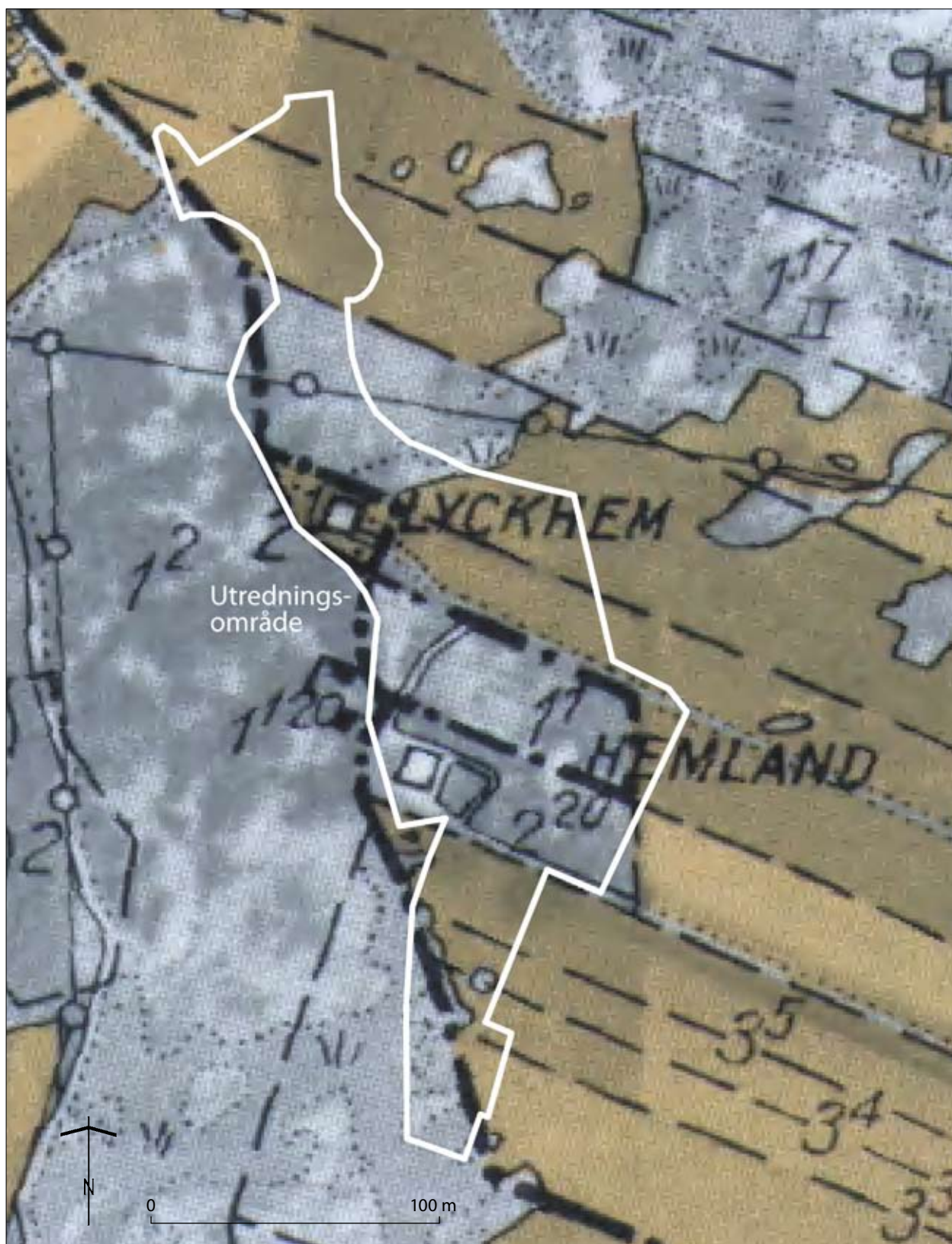
Fornlämningar kända sedan tidigare

På de fornlämningsrika bergshöjderna i närområdet och dess slänter återfinns lämningar från sten-, brons- och järnålder, varav en del är undersökta under 1960- och 70-talet (figur 6).

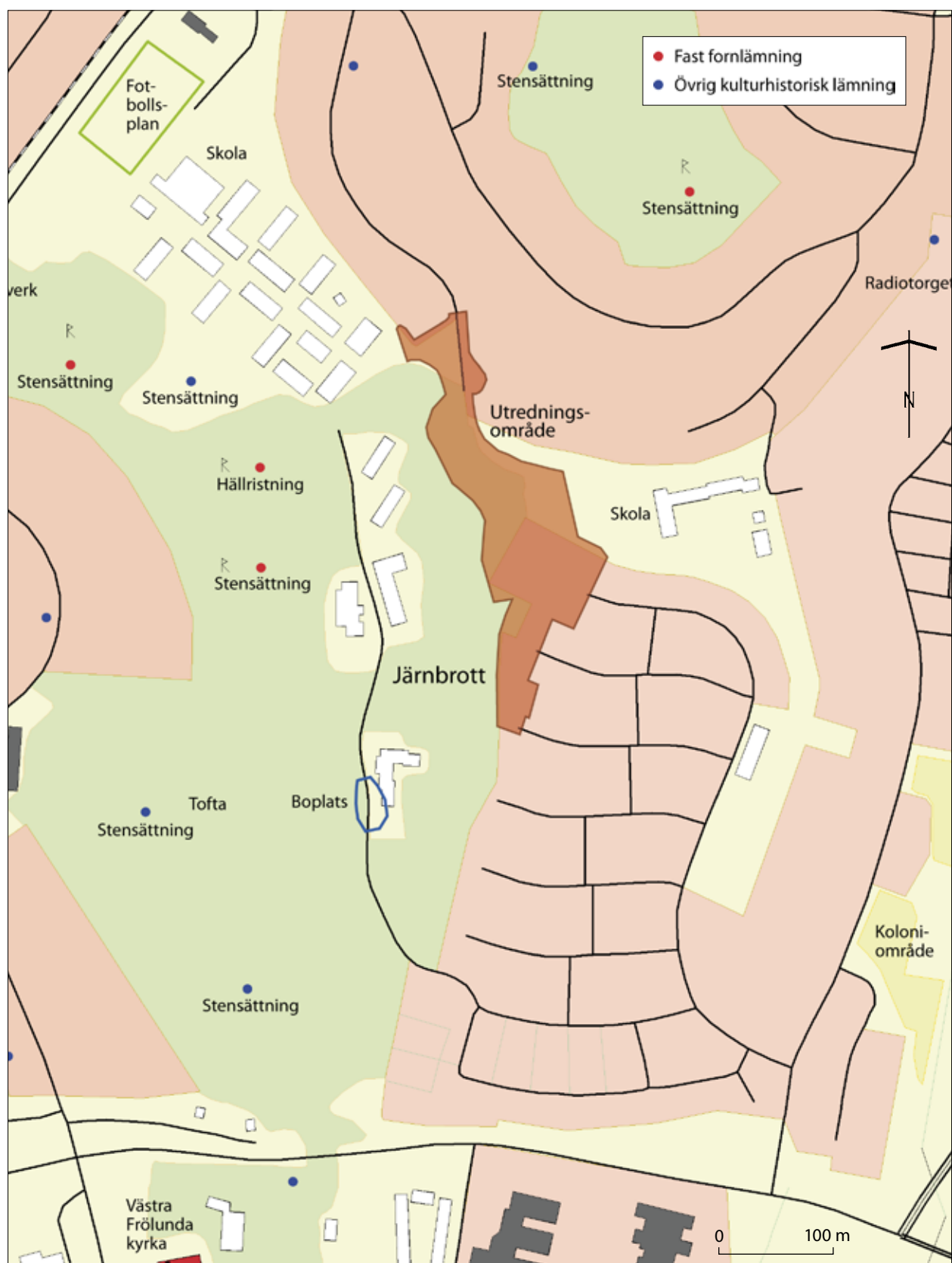
Ett tiotal stensättningar är registrerade i FMIS på de 40–60 meter höga topparna (varav flera undersökta), samt en hällristning. Därutöver finns det en delvis undersökt och restaurerad hällkista, liksom det ska ha funnits en domarringsliknande grav (bortsprängd 1989) knappa kilometern söder om nu aktuellt område. Även fyndplatser samt boplasar har undersökts i närområdet merendels av allmän datering till sten-, brons- och järnålder, främst utförda på 60- och 70-talet. En gropkeramisk boplatz daterades med hjälp av det omfattande keramikmaterialet. Utredningsområdets läge är således delvis omgärdat av dessa fornlämningsrika höjdpartier och slänter och i den norra delen av aktuellt område återfinns ett sadelläge mellan två toppar. En möjlighet formulerades i projektplanen att boplatzlämningar med en koppling till de mer monumentala lämningarna på höjderna kan återfinnas på de mer avplanade partierna och slänterna ner mot dalgången i öster i utredningsområdet.

Metod och dokumentation

Valet av fältmetod grundar sig på utredningens syfte att lokalisera okända fornlämningar i denna redan fornlämningsrika stadsdel. Analys av äldre lantmäterikartor för området har utförts för att kartlägga äldre markanvändning och för att spåra eventuella historiska bebyggelselägen. En okulärbesiktning

Figur 5. På den ekonomiska kartan från 1935 ser vi att vissa förändringar skett. Fortfarande är större delen av utredningsområdet åker- och ängsmark, men ungefär i områdets mitt har två mindre fastigheter styckats av – Hemland och Lyckhem. Båda dessa avsöndrades kring 1905 från Flatås. Skala 1:2000.

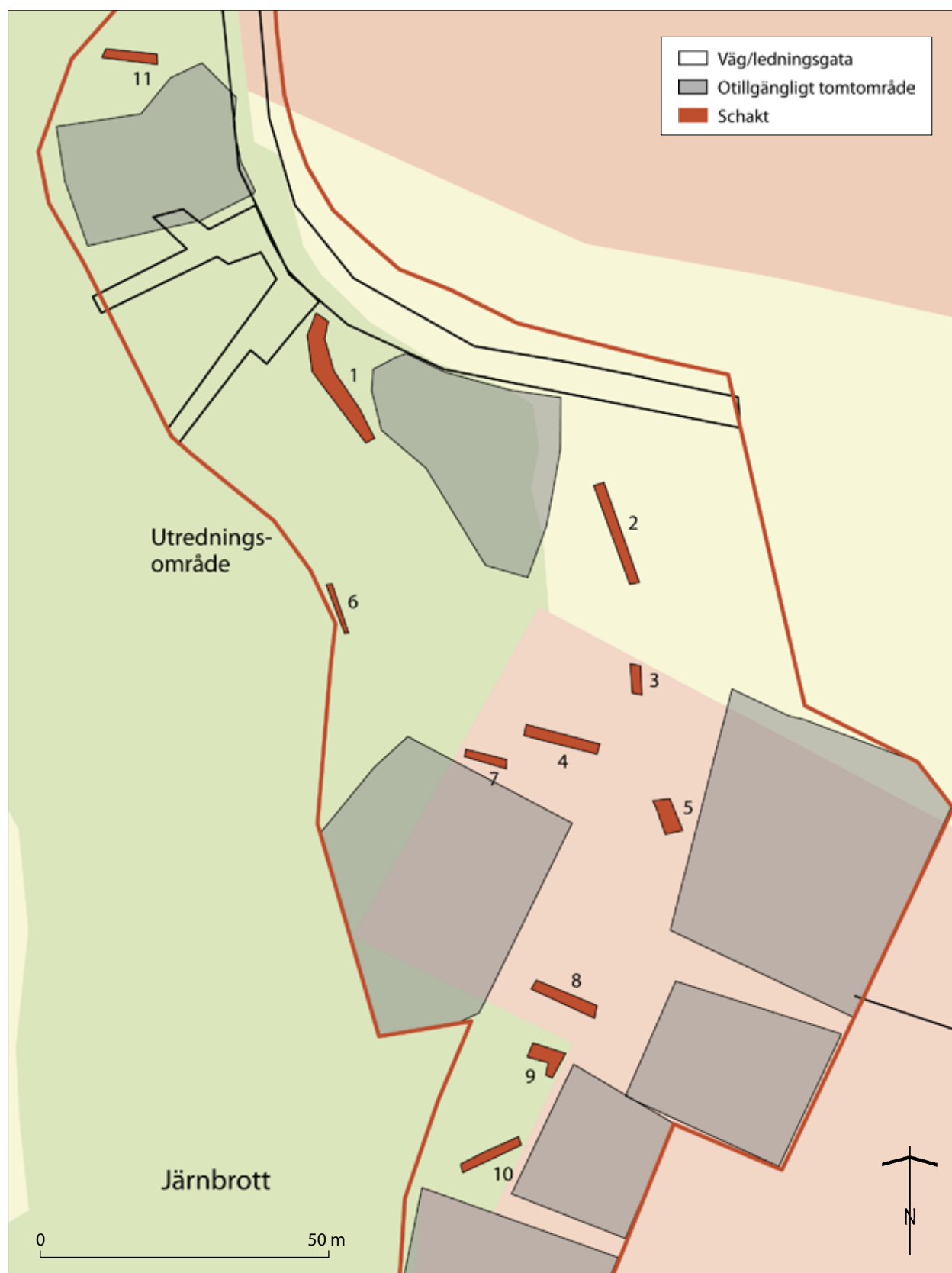

Figur 6. På de fornlämningsrika bergshöjderna i närområdet återfinns flera lämningar från brons- och järnålder, varav ett tiotal stensättningar samt en hällristning. Skala 1:5000.

utfördes inom utredningsområdet (motsvarande det intensiva området) där fasta synliga fornlämningar eftersöktes. Därefter valdes ytor ut som utgjorde lämpliga lägen inom området varefter dessa provgrävdes med maskin. En mindre modell av grävmaskin på 3,5 ton, med gummilarver, användes för schaktning. Där maskin eventuellt inte kunde ta sig fram skulle handgrävning bli aktuell, detta visade sig inte nödvändigt.

Området och lämningarna fotograferades digitalt. Schakt, lämningar och prover mättes in med DGPS (Differential Global Positioning System) och behandlades i Intrasisprojektet. En anläggning undersöktes för att samla in kolprov och bedömas. Den dokumenterades också i profil. Intrasisprojektet inkluderar alla data och arkiveras på UV, vilket innebär att de finns tillgängliga för Intrasisanvändare världen över.

Fynd omhändertogs inte. Artefaktfynd lämnades på samma plats som de hittades, på ett sådant sätt så att det är tydligt att de är återdeponerade. I regel görs endast undantag för speciellt värderade föremål som kan komma att förstöras vid återdeponering. Denna bedömning görs i regel i samråd med länsstyrelsen. Inga sådana fynd iaktogs vid denna undersökning. Ett kolprov för datering togs dock tillvara från ett stolphål, men visade sig vara för ringa för en möjlig ^{14}C -analys.

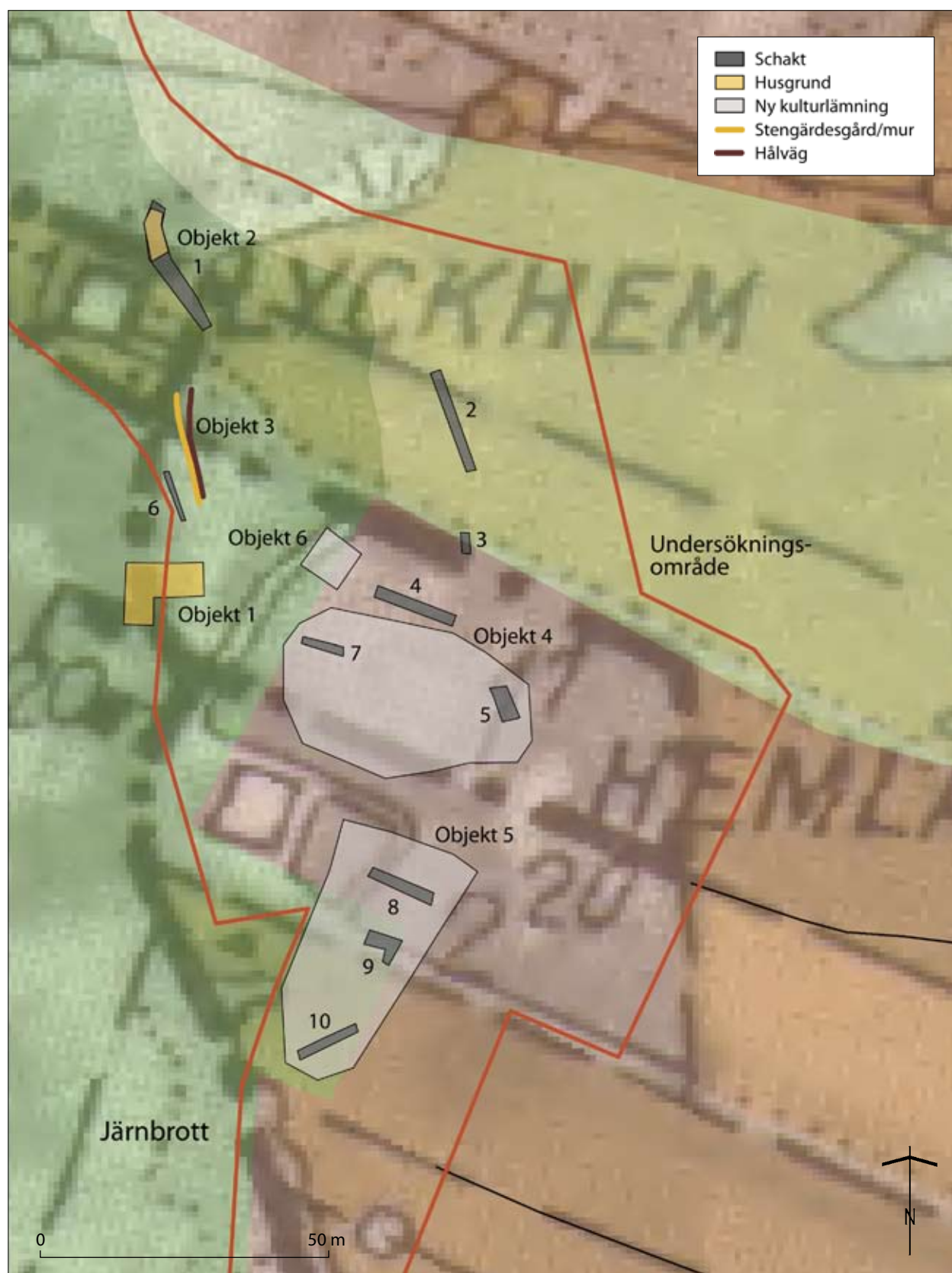
Figur 7. Vissa områden inom markerat utredningsområde var inte tillgängliga för undersökning. Sammanlagt elva schakt grävdes fördelade över områdets lämpliga ytor, på tillsammans 235 kvadratmeter.

Resultat

Inom utredningsområdet påträffades, förutom fyra övriga kulturhistoriska lämningar, två nya boplatsområden som kan knytas till en större fornlämningsmiljö i området.

Tabell 1. Nyupptäckta lämningar, samt kulturhistoriska kända lämningar.

Objekt	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
1	Husgrund, historisk tid	Kallmurad stengrund tillhörande fastigheten Hemlands lada. Uppförd efter 1905. Storlek: 13,5/10,5 m lång L-form och ca 5,5 m bred	Övrig kulturhistorisk lämning
2	Husgrund, historisk tid	Del av kallmurad stengrund. Uppförd efter 1905. Rest av spisröse. Tillhörande Lyckhem	Övrig kulturhistorisk lämning
3	Hålväg och stengärdesgård/mur	Placerad i nord-sydlig riktning, knappa 20 m långt. Hålväg och mur drygt 2 m brett, parallellt med mindre bergknalle. Motsvarar ägogräns	Övrig kulturhistorisk lämning
4	Boplat	Omkring 30×40 m stort, osäker begränsning. Anläggningar: en ränna, åtta stolphål. Sex stolphål innehöll bränd lera. Ett fragment bränt djurben iaktogs, samt	Fast fornlämning
5	Boplat	Omkring 40×25 m stort, osäker begränsning. Anläggningar, två stolphål. Ett trettiotal flintor slagna med metalltida teknik iaktogs. Endast ett patinerat, aningen svallat spån gav en datering till mesolitikum, troligen Sandarnateknik	Fast fornlämning
6	Boxningsring	Cirka 8×8 m stor. Utomhusring för boxning med tak. Uppförd på 60-talet på fastigheten Hemland	Övrig kulturhistorisk lämning

Figur 8. Inom utredningsområdet påträffades, förutom fyra övriga kulturhistoriska lämningar, två nya boplatssområden. Objekt 1–6. Skala 1:1000.

Beskrivning av objekten

Objekt 1. Husgrund, historisk tid

En kallmurad stengrund, tillhörande fastigheten Hemlands lada, kan iakttas tydligt ovan mark. Den ska i likhet med huvudbyggnaden på fastigheten ha uppförts efter 1905. Grunden är i en L-form med storlek 13,5/10,5 meter lång och cirka 5,5 meter bred.

Enligt Göteborgs stads detaljplan för området så anses Olivelunds-villans exteriör (det vill säga fastigheten Hemlands manbyggnad) ha ett kulturhistoriskt värde. Enligt detaljplanen kommer villan beläggas med skyddsbestämmelser och styckas av till en egen fastighet.

Värde: Stengrunden får anses ha ett ringa bevarandevärde.

Föreslagen antikvarisk åtgärd: Inga fortsatta arkeologiska åtgärder föreslås.

Objekt 2. Husgrund, historisk tid

Del av kallmurad stengrund påträffades vid schaktning efter hus på fastigheten Lyckhem, uppförd efter 1905. Rest av spisröse iakttogs. Stora stenblock, tegelsten, glas, spik, väggputs, träplank, fajans, porslin och höganäsavloppsrör påträffades. Paret Albin och Agda Olsson ska ha varit de sista bofasta i fastigheten Lyckhem innan den revs. Enligt uppgift av närboende ska en brunn också finnas inom sagda fastighet fylld med diverse persedlar och bohag som Agda Olsson ska ha kastat där i protest mot att vara tvungen att flytta.

Förutom husgrunden iakttogs ett stenfyllt dräneringsdike samt plöjd jord som fortsatte in under grunden. Dessa iakttagelser stämmer väl överens

Figur 9. Fotot visar en del av resterna efter den kallmurade stengrunden tillhörande fastigheten Hemlands lada som finns kvar i skogen bakom huset.

med kartmaterialet då ytan tidigare bestod av åker- och ängsmark under större delen av 1800-talet.

Värde: Stengrunden får anses ha ett ringa bevarandevärde.

Föreslagen antikvarisk åtgärd: Inga fortsatta arkeologiska åtgärder föreslås.

Objekt 3. Hålväg och stenmur

Vid inventering iaktogs en hålväg samt en jämsides låg stenmur. De ligger i nord-sydlig riktning, knappa 20 meter långt, över ett sadelläge. Hålvägen följer parallellt en mindre bergknalle och begränsas på andra sidan av stenmuren.

Platsen har enligt laga skifteskartan över Flatås 1848 legat inom Flatås Bys utmark, omedelbart gränsande till byns inägor med åker- och ängsmark. De två fastigheterna *Hemland* och *Lyckhem*, avstyckade kring 1905 från Flatås, placerades i princip på var sida om sadelläget och grundrester av Hemlands lada återfinns bara några meter söder om hålvägen och muren. Placeringen för hålvägen med mur överensstämmer också med ägogränsen på den ekonomiska kartan från 1935, som också markerar gränsen mellan åker- och ängsmark i öster från utmarken i väster. Denna gränsmarkering kan också ses i äldre kartmaterial.

Ett schakt grävdes på sadelläget, schakt 6, men inga ytterligare iakttagelser gjordes på platsen.

En möjlig tolkning är att lämningen använts i djurhållningen som djurfälla, alternativt hägnad.

Värde: Hålvägen med mur får anses ha ett begränsat vetenskapligt värde, däremot ett synligt pedagogiskt och antikvarist värde.

Föreslagen antikvarisk åtgärd: bör omfattas av arkeologisk förundersökning.

Objekt 4. Boplats

Omkring 30×40 meter stort. Boplatsens begränsning är osäker på grund av att angränsande ytor ej var tillgängliga för schaktning.

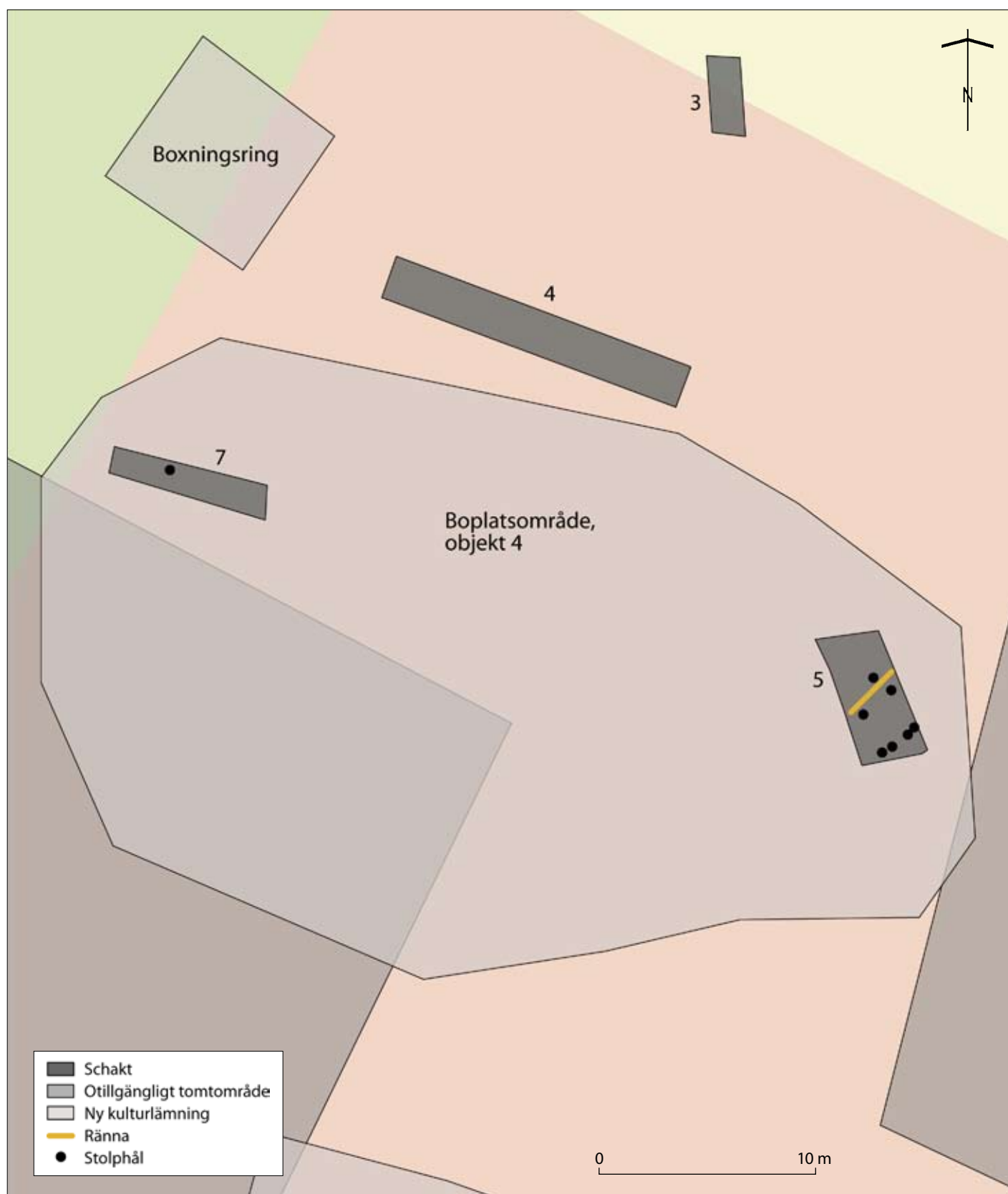
Anläggningar: en ränna, åtta stolphål (varav två snittades, båda mätte 0,25 meter i diameter och var 0,15 meter djupa). Sex av stolphålen innehöll bränd lera i ytan. Ett fragment bränt djurben iaktogs.

Schakt 5

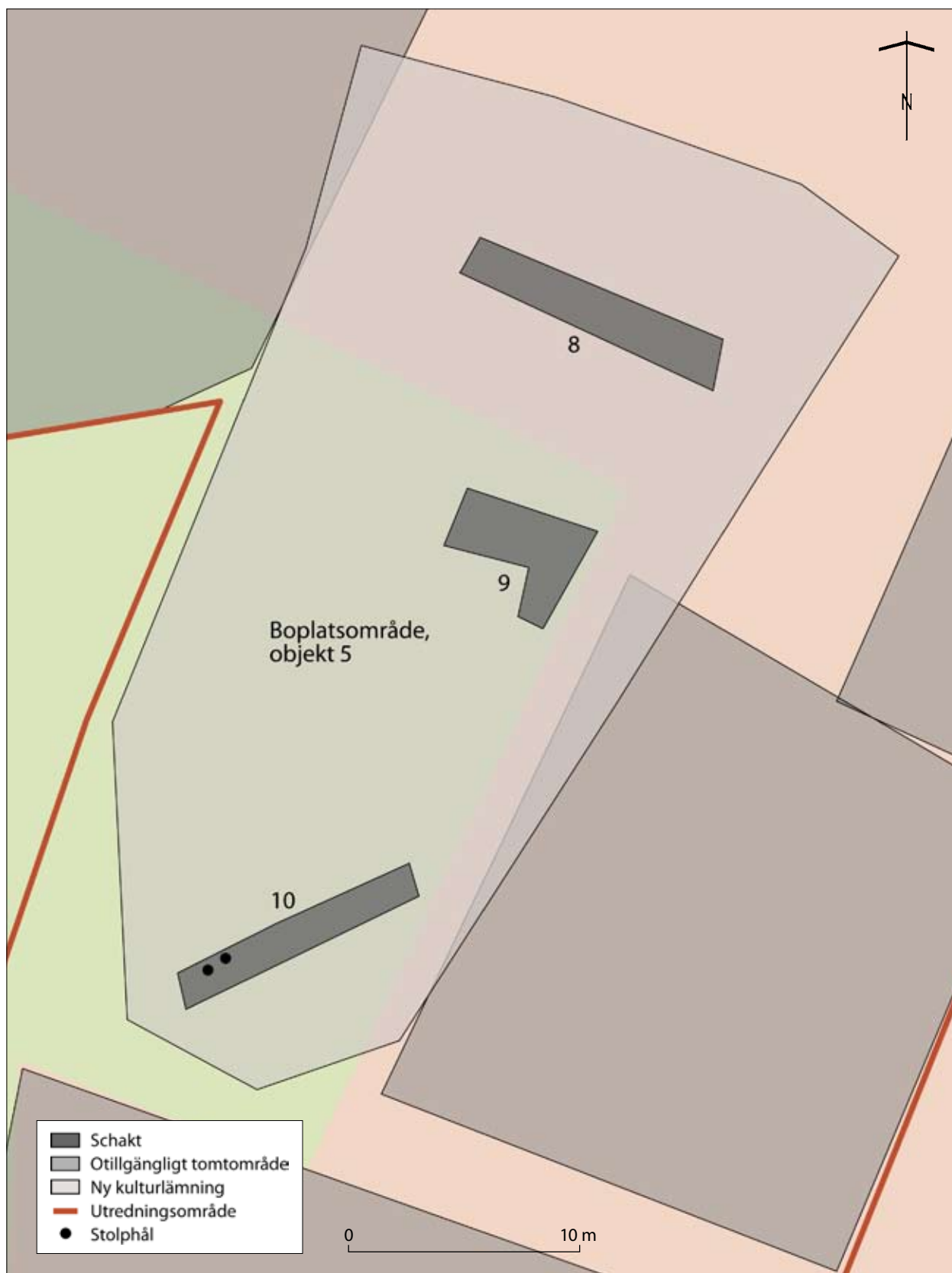
Fynd: bränd lera i flera stolphål.

Schakt 7

Fynd: ett litet bränt djurben, en övrigt slagen flinta, en pimpsten, en bit tegel samt senare tids porslin från sekelskiftet 1800–1900.

Figur 10. Inom boplatssområde objekt 4 iakttogs en ränna och åtta stolphål, varav sex stolphål innehöll bränd lera. Ett fragment av bränt djurben påträffades. Skala 1:250.

Figur 11. Inom boplatssområde objekt 5 iakttogs förutom två stolphål, ett trettiotal flintor slagna med metalltida teknik. Endast 1 patinerat, aningen svallat spån gav en datering till mesolitikum, troligen Sandarnateknik. Skala 1:250.

Värde: Boplatsen får anses ha ett visst antikvariskt och vetenskapligt värde i relation till i närområdet kända och registrerade gravar, boplatser och lösfynd. Det pedagogiska värdet är ringa då inget är synligt ovan mark.
Föreslagen antikvarisk åtgärd: Vår bedömning är att lämningen bör omfattas av arkeologisk förundersökning.

Objekt 5. Boplatser

Omkring 40×25 meter stort område med osäker begränsning.

Anläggningar: två stolphål. Ett trettiotal flintor slagna med metalltida teknik iaktogs. Endast 1 patinerat, aningen svallat spån gav en datering till mesolitikum, troligen sandarnateknik.

Schakt 8

Fynd: ett tjugotal slagna flintor påträffades i schaktet. Till stor del slagna i metalltida teknik. Vi kan inte precisera närmare än till brons- eller järnålder. Bland annat iaktogs en bipolär kärna gjord av ett avslag. Endast ett patinerat, aningen svallat spån ger en äldre datering till mesolitikum. Den kan troligen hänvisas till sandarnatekniken.

Schakt 10

Fynd: ett tiotal, under metalltid, slagna flintor iaktogs. Även dessa sönderdelade i samma teknik som flintorna i schakt 8, till exempel den bipolära kärnan.

Värde: Boplatsen får anses ha ett visst antikvariskt värde. Dess vetenskapliga potential förhöjs av ett rumsligt och hypotetiskt tidsmässigt samband med stensättningar och hällristning i det direkta närområdet. Det pedagogiska värdet är ringa då inget är synligt ovan mark.
Föreslagen antikvarisk åtgärd: Vår bedömning är att lämningen bör omfattas av arkeologisk förundersökning.

Objekt 6. Boxningsring

En kulturhistoriskt intressant utomhusring för boxning med tak, cirka 8×8 meter stor. Uppförd på 60-talet på fastigheten Hemland efter att fastigheten övertagits och utnyttjats som sportcenter. I samband med detta uppfördes även basketbollplan och fotbollsmål på intilliggande grönområde. Dylik utomhusring för boxning bör vara sällsynta idag, och utgör en tidstypisk förekomst i bakvattnet av stadens hjältes, Västra Frölunda sonen Ingemar Johanssons, framgångar i boxning på sent 50-tal och tidigt 60-tal.

Värde: Boxningsringen får anses ha ett visst kulturhistoriskt värde.
Föreslagen antikvarisk åtgärd: Inga fortsatta arkeologiska åtgärder föreslås.

Utvärdering

Det till stora delar trädbeväxta utredningsområdet, beläget på en nivå omkring 20 till 30 meter över havet, återfinns öster om en fornlämningsrik höjdrygg i nord-sydlig riktning. Ett tiotal registrerade stensättningar finns på de 40–60 meter höga topparna (varav flera undersökta), samt en hållristning. Därutöver anträffas en delvis undersökt och restaurerad hållkista, liksom det ska ha funnits en domarringsliknande grav (bortsprängd 1989) knappa kilometern söder om nu aktuellt område.

Inför utredningen formulerades en frågeställning i Projektplanen kring eventuella boplatslämningar med anknytning till den kända fornlämningsbilden i närområdet. Att möjligheten fanns att boplatslämningar med en koppling till de mer monumentala lämningarna på höjderna kunde återfinnas på mer avplanade partier och i slänterna ner mot dalgången i öster i utredningsområdet.

Utredningen gav mycket riktigt en bild av en samlad fornlämningsmiljö med boplatslämningar som kan vara samtida med gravmonumenten i närmiljön. Två nya boplatksområden (objekt 4 och 5) kan knytas till en samlad brons- och järnåldersmiljö. På objekt 4 förekom anläggningar som stolphål och ränna samt fynd av bränd lera i stolphålen. På objekt 5 förekom förutom stolphål metallslagen flinta. Det vetenskapliga värdet kan anses vara relativt högt rörande frågor kopplade till den kringliggande brons- och järnåldersmiljön.

En analys av äldre lantmäterikartor för området utfördes inom ramen för projektet för att kartlägga äldre markanvändning och spåra historiska bebyggelselägen. Tre objekt med kulturhistoriska lämningar iakttogs vid utredningen som kunde kopplas till befintligt kartmaterial. Objekt 3 var en hålväg och parallell stengärdesgård/mur motsvarade ägogräns samt gräns mellan åker/ängsmark och utmark. Hålvägen med mur får anses ha ett visst antikvarist värde. Övrigt kulturhistoriskt värde hade också objekt 1 och 2 bestående av kallmurade stengrunder vilka tillhör de två fastigheterna – *Hemland* och *Lyckhem*. Boningshuset tillhörande Hemland står kvar än idag. Ladugården som hört till fastigheten är riven och dess grund finns kvar i ett skogsparti bakom nuvarande fastighetstomt (objekt 1). Lyckhem är rivet och delar av dess grund framkom i schakt 2 (objekt 2).

Objekt 6, är en utomhusring för boxning med tak, uppförd på 60-talet men tros ha varit i bruk tills nyligen. Trots att mycket få såna finns så bör det vetenskapliga värdet vara ringa. Däremot får den anses ha ett visst kulturhistoriskt värde. Dylik utomhusring för boxning bör vara sällsynta idag, och utgör en tidstypisk förekomst i bakvattnet av stadens hjälte, Västra Frölunda sonen Ingemar Johanssons, framgångar i boxning på sent 50-tal och tidigt 60-tal.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 421-1647-2011.

Länsstyrelsens dnr: 431-11111-2011.

Riksantikvarieämbetets projektnummer: 11985.

Exploatörens id: 10069.

Intrasisprojekt: V2011:102.

Undersökningstid: 25–26 augusti 2011.

Projektgrupp: Carina Bramstång Plura och Louise Olsson.

Underkonsulter: Schakt & Transport i Borås Entreprenad AB.

Exploateringsyta: cirka 17 750 kvadratmeter, varav cirka 7000 kvadratmeter var tillgängliga, inklusive berg.

Undersökt yta: omkring 235 kvadratmeter.

Läge: Fastighetskartan, blad 63D 9cS.

Koordinatsystem: Sweref.

Höjdsystem: Sweref.

Digital dokumentation: Riksantikvarieämbetet.

Fynd: inga tillvaratagna.

Bilaga. Schaktbeskrivning

Schakt 1

Riktning: N–S.

0–0,1 m grästorv.

0,1–0,3/0,4 m humus, matjord.

0,3/0,4–0,5 m sandig brun mo, bitvis grusig humus, i lagret förekom enstaka stenar. I detta lager kom rester efter husgrund i form av grundstenar samt raseringsmaterial i form av rester efter spisröse, tegel, taktegel, brädor, glas, spik, väggputs, höganäsrör med mera.

0,5 m– därunder ren sand, förutom där husgrunden låg samt ett stenfyllt dräneringsdike.

Schakt 2

Riktning: NNÖ–SSV.

0–0,1 m grästorv.

0,1–0,35 m något sandig humus, enstaka stenar.

0,35 m– moig sand.

Schakt 3

Riktning: N–S.

0–0,1 m torv.

0,1–0,7 m något sandig humus.

0,7 m– moig sand.

Schakt 4

Riktning: Ö–V.

0–0,1 m grästorv.

0,1–0,5 m något sandig humus.

0,5–0,6 något torvig sand.

0,6 m– moig sand.

Schakt 5

Riktning: N–S.

0–0,1 m gräs och torv.

0,1–0,3 m något sandig humus, enstaka stenar.

0,3–0,4 m något grusig brun sandig humus. En ränna i nordöstlig-sydvästlig riktning samt sju stolphål iaktogs. Flera stolphål innehöll bränd lera. I västra delen av schaktet framkom berg i dagen.

0,4 m– grusig sand, enstaka stenar.

Schakt 6

Riktning: N–S.

0–0,1 m gräs och torv.

0,1–0,5 m grusig stenig humus, torviga fickor.

0,5 m– morän.

Schakt 7

Riktning: Ö–V.

0–0,1 m grästorv.

0,1–0,3 m något sandig humus.

0,3–0,4 m finkornig brun sand, ett stolphål iakttogs. Lagret innehöll en slagen flinta, en pimpsten samt senare tids porslin (kring sekelskiftet 1800–1900) och tegel.

0,4 m– sand.

Schakt 8

Riktning: Ö–V.

0–0,1 m grästorv.

0,1–0,25 m sandig något torvig humus.

0,25–0,35 m grusigt något humöst sandlager.

0,35–0,45 m brunt sandigt, stenigt grus, fynd av i metalltida slagen flinta

0,45 m– gult sandigt stenigt grus.

Schakt 9

Igenlagt schakt, på grund av att ytan helt grävts om för ledningar i marken.

Schakt 10

Riktning: ÖNÖ–VSV.

0–0,1 m grästorv.

0,1–0,4 m sandig humus.

0,4–0,3 m ställvis kulturlager fickor, två stolphål iakttogs.

0,4 m– grusig sand.

Schakt 11

Riktning: Ö–V.

0–0,1 m grästorv.

0,1–0,35 m sandig humus.

0,35 m– fin sand, silt.

Figur- och tabellförteckning

Figurer

Figur 1. Utsnitt ur Vägkartan, blad 61 Göteborg (skala 1:100 000), och GSD-Sverigekartan med platsen för utredningen markerad.	4
Figur 2. Utsnitt ur Fastighetskartan, blad 63D 9cS, med utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000.....	6
Figur 3. Hela utredningsområdet var inte tillgängligt för schakt, markerade delar på kartan utgör dessa ytor som, dels bestod av instängslade tomter med enfamiljshus, byggnad för fastighetsskötsel och scoutkår, dels en instängslad yta längst i norr där markarbeten redan pågick och inget fanns kvar att undersöka. Skala 1:2000.	7
Figur 4. På laga skifteskartan över Flatås 1848 är så gott som hela utredningsområdet redovisat. Det bestod då av åker- och ängsmark i den västra delen av byns inägor, omedelbart gränsande till utmarken. Skala 1:2000.....	10
Figur 5. På den ekonomiska kartan från 1935 ser vi att vissa förändringar skett. Fortfarande är större delen av utredningsområdet åker- och ängsmark, men ungefär i områdets mitt har två mindre fastigheter styckats av – Hemland och Lyckhem. Båda dessa avsåndrades kring 1905 från Flatås. Skala 1:2000.	11
Figur 6. På de fornlämningsrika bergshöjderna i närområdet återfinns flera lämningar från brons- och järnålder, varav ett tiotal stensättningar samt en hållristning. Skala 1:5000.....	12
Figur 7. Vissa områden inom markerat utredningsområde var inte tillgängliga för undersökning. Sammanlagt elva schakt grävdes fördelade över områdets lämpliga ytor, på tillsammans 235 kvadratmeter.....	14
Figur 8. Inom utredningsområdet påträffades, förutom fyra övriga kulturhistoriska lämningar, två nya boplatsoområden. Objekt 1–6. Skala 1:1000.....	16
Figur 9. Fotot visar en del av resterna efter den kallmurade stengrunden tillhörande fastigheten Hemlands lada som finns kvar i skogen bakom huset.	17
Figur 10. Inom boplatsoområde objekt 4 iakttogs en ränna och åtta stolphål, varav sex stolphål innehöll bränd lera. Ett fragment av bränt djurben påträffades. Skala 1:250.....	19
Figur 11. Inom boplatsoområde objekt 5 iakttogs förutom två stolphål, ett trettiotal flintor slagna med metalltida teknik. Endast 1 patinerat, aningen svallat spån gav en datering till mesolitikum, troligen Sandarnateknik. Skala 1:250.	20

Tabeller

Tabell 1. Nyupptäckta lämningar, samt kulturhistoriska kända lämningar.	15
---	----

Metalltida lämningar i Järnbrott

Göteborgs stad har upprättat detaljplan för bostäder i stadsdelen Järnbrott. Sammanlagt grävdes elva utredningsschakt fördelade över områdets lämpliga ytor. Förutom fyra övriga kulturhistoriska lämningar, varav en hålväg, påträffades två nya boplatsområden som kan knytas till en större brons- och järnåldersmiljö i närområdet.

